

DÉU: "FORAT" O "TAPA-FORATS?"

PERE TORRAS

Sant Feliu de Guixols, Catalunya

1. "Déu no l'ha vist mai ningú". Si és així, podem parlar de "Déu"?

Imaginem la següent historieta:

Hi havia una vegada unes persones que havien nascut i viscut sempre en un gran espai, tancat per tots cantons com una immensa bola, on tenien tot el necessari per viure i desenvolupar-se. No hi havia portes ni hi entrava cap classe de llum. Per això aquella gent donava per suposat que el seu món era TOT EL MÓN. No havien desenvolupat el sentit de la vista, però sí els altres sentits.

2. Un dia, un d'ells va arribar a la paret-límit d'aquell espai, i va tocar una cosa com una petita finestra que es podia obrir. Va avisar tota la colla dient: Toqueu aquí. No hi ha res! Alguns van allargar el braç i van comprovar que no tocaven res. Algú va dir: Això és un forat, un buit en la paret; i podria ser perillós. Deixeu-ho com estava abans. Però d'altres pensaven que potser aquell buit podia ser com una sortida. Tal vegada existia un "exterior"; potser el seu món no era l'única cosa que existia...

3. La finestra va quedar mig oberta i ara hi entrava llum. Per això, al cap de molt temps, alguns van començar a desenvolupar el sentit de la vista: veien una mena de "taca lluminosa i borrosa" enmig de la fosca general, i en parlaven.

D'altres, d'allò que més o menys veien, en deien simplement al·lucinacions.

4. Amb el temps alguns percebien millor aquella llum: veien la forma que tenia, però no sabien si allò que podien veure però no tocar formava part de la paret-límit o venia de fora, si hi havia "fora".

–Podria ser que existís un món exterior? –es preguntaven uns.

–Això és impossible! –responien uns altres. Allò que existeix es pot tocar.

–Potser el món de debò està aquí fora, i nosaltres no tenim el sentit adequat per percebre'!! –deien encara uns altres.

5. Aquell "buit" va ser causa de grans discussions; i fins i tot baralles i divisions. Molts lamentaven i denunciaven el gran "engany" generat per "quatre il·luminats". Deien: Ja tenim prou problemes aquí com per preocupar-nos de

si existeix o no un altre món. Però d'altres replicaven: Que no us n'adoneu? Potser aquest nostre món no és res més que una presó. Si existeix un "exterior", tot és diferent per a nosaltres! D'altres volien tapiar aquell forat maleït; d'altres volien mantenir-lo obert; d'altres volien fer nous forats...

6. Passat més temps, alguns van descobrir que, quan algú passava a la vora d'aquell "forat" podien veure'l. Ells i les coses, quan passaven a prop d'allò que en deien "llum", d'alguna manera també es tornaven "lluminosos". No sabien què era la "llum", però la "llum" els permetia veure's entre ells i veure les coses.

Els poderosos d'entre ells van intentar fer-se els amos d'aquell forat, i, fins i tot, volien obligar tothom a passar-hi davant per controlar-los millor.

7. Quants problemes va portar aquell "forat"! Però també, segons alguns, quantes possibilitats!

No sabem com va acabar la historieta. Tu, benvolgut lector, pots imaginar el seu final o el seu procés sense final.

8. "Déu". Què volem dir amb aquesta paraula?

La paraula "Déu" podria ser el nom que nosaltres donem al "forat" que tots experimentem en les nostres vides. Per poc que hi pensem, experimentem que la nostra vida està "foradada". Des del nostre costat, ho percebem com un "buit", si bé no sabem si està "ple" d'alguna realitat que no podem copsar.

Jo sé que existeixo perquè experimento directament la meua existència. Però aquesta experiència té dues cares: em sento existent, però m'adono que podria no existir. Sóc, però no sóc la causa de mi mateix. Em sento un "ésser", però no un ésser absolut. Com l'ocell que vola, em sento "flotant en l'existència", però alhora sento que no m'hi aguanto per mi mateix. Així, doncs: sóc aguantat? Per poc sincer que sigui amb mi mateix, sento que la meua existència diu relació a una ALTRA REALITAT que em fa de suport. Sóc com la llum d'una làmpada elèctrica: existeix, però deixaria d'existir si fos desendollada.

9. Què és aquesta ALTRA REALITAT? No ho sé. Només la sento com un "buit", com un "forat" en la meua existència. I és precisament aquest sentir-me foradat allò que em

permet no sentir-me pesat, massís, opac, sol. És com una finestra que m'allibera de quedar tancat en mi mateix. És sentir que el centre de mi mateix està fora de mi, com passa en els enamorats.

Estar enamorat consisteix en això: sentir que el centre de la vida pròpia està en la persona estimada, fora d'un mateix. Aleshores la vida pròpia es fa comunió, diàleg, relació...

10. De fet, cada persona que es fa present a la nostra vida, si l'acceptem i ens hi "obrim", crea en nosaltres com un "buit" que ens permet acollir-lo. I aquí està l'inici de tot: en la PRESENCIA DE L'ALTRE.

Com em situo davant la presència de l'altre?

Si m'hi situo amb un cor obert, acollidor, es fa com un "forat" en la meua vida i aquesta es torna prolongada, dialogant, comunicativa... Gràcies a la presència de l'altre, la meua vida es torna també creativa: em creo a mi mateix com un "tu" per l'altre, i ajudo l'altre a crear-se com un "tu" per mi.

En canvi, si davant l'altre m'hi situo amb un cor tancat, la meua vida es manté opaca, i la presència de l'altre genera un desig de dominar-lo o d'utilitzar-lo o d'incorporar-lo al meu món o, si no, d'excloure'l del tot.

11. J.P. Sartre deia que "els altres són l'infern" ja que la seva llibertat marca el límit de la nostra. Però és exactament al revés: no puc ser lliure sense la presència de l'altre o dels altres. És la seva presència allò que crea en mi un "forat", un "espai lliure" on pot néixer la meua llibertat.

Sartre "demostrava" la no-existència de Déu dient que, si Déu existís, la seva llibertat seria tan absoluta que ningú més podria ser lliure. Segons ell, les nostres petites llibertats "demostraven" que no existeix cap llibertat absoluta. Sartre era coherent en la seva manera de pensar. Ho era també quan deduïa d'això la radical soledat de tot ésser humà.

Però aquest raonament contradiu la nostra experiència més directa. Vivim convivint. Els altres són el nostre horitzó de possibilitat. La nostra llibertat no acaba allà on comença la dels altres. Al revés: només la presència dels altres pot oferir-nos un espai per a la llibertat, per "existir" (ex-sistere), per "con-viure".

12. Es pot passar dels altres a l'ALTRE (Déu)?

Racionalment no, perquè als altres els sentim, però no sentim l'ALTRE. En canvi existencialment, en la mesura que entrem en una situació de diàleg i de comunió amb els altres i amb el món, intuïm que l'existència

foradada no és una peculiaritat exclusiva de cada un de nosaltres. Quan anem en avió, si algú té por de caure, no li serveix de res arrapar-se fortament al seient, perquè el perill, en tot cas, és de tot el conjunt flotant. Així també nosaltres: en la mesura que som conscients de formar un sol món, ens adonem que és tot el conjunt que està flotant. És tot el nostre món que s'aguant a l'existència malgrat que no s'hi aguant per si mateix.

Així, doncs, som aguantats, tot i la nostra incapacitat de conèixer qui ens aguanta. Existencialment, l'obertura als altres ens porta cap a l'ALTRE, desconegut.

13. És possible estar oberts als altres i no fer el pas cap a l'ALTRE?

Racionalment, sí. És possible respectar els altres, i fins i tot donar la vida per ells, sense parlar de "Déu" i negant tot contingut real a aquesta paraula.

No obstant, existencialment l'autèntica obertura als altres va sempre més enllà de la seva realitat concreta. Respectar realment els altres inclou l'actitud de respectar-los encara que fossin diferents del que són. En la realitat concreta de cada altre hi respectem tots els altres. En cada altre concret hi respectem l'ALTRE, desconegut.

14. Però també és possible que algú digui que "creu en Déu" sense estar realment obert als altres. Això voldria dir que s'ha fet un "Déu" a la seva mida, per legitimar o dissimular el seu tancament. Seria un "ídol". En el llenguatge de la nostra historieta, seria un Déu "tapa-forats".

15. Quan algú diu: "Jo no crec en Déu", sento tendresa envers ell, perquè imagino com li deu resultar de pesada i opaca la seva vida. I m'agradaria dir-li: "Doncs, jo sí que hi crec"; i el sento com un buit dintre meu que em permet esdevenir lleuger, transparent, obert, lliure, dialogant...

És possible que el company ateu respongués que ell també se sent lleuger, transparent, obert, lliure, dialogant... Llavors, jo sabria que els dos estem fent una experiència molt semblant, tot i la paraula "Déu". Ell l'exclou com a ídol "tapa-forats", i jo l'experimento, l'acullo i en gaudeixo com a "forat" en la meua existència.

16. Així, doncs, "Déu" és una paraula d'ús i de contingut variable. Depèn del llenguatge i de l'actitud profunda de cadascú.

Que savi resulta aquell antic manament: **No usaràs el nom de "Déu" en va** (Èxode 20,7)!